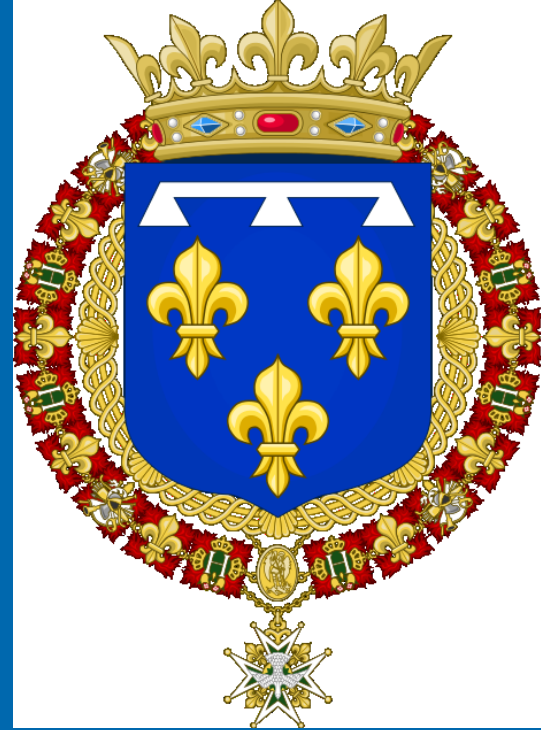
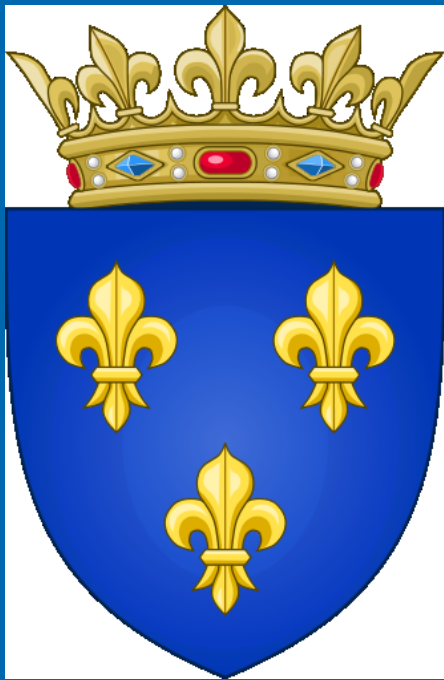

Proměny pozice hlavy státu
na cestě ke "klasickému"
semiprezidencialismu
Francie

Konstituční monarchie 1789-92

- Dle ústavy z roku 1791 měl král omezené suspenzivní veto (pozdržení platnosti zákona o 4 roky)
- Ministři jednotlivě odpovědní nerozpustitelnému parlamentu
- 10. 8. 1792 král svržen a krátce poté nastolena republika

První republika

- Značně proměnlivý politický systém, roli hlavy státu mají až do roku 1799 kolektivní orgány
- Přebrot 18. brumairu VIII. (9. listopadu 1799) – vznik konzulátu, Napoleon Bonaparte jako nejprve jeden z konzulů, posléze První konzul, 1802 mandát na 10 let, posléze referendem doživotní konzul (3,5 mil pro x 3,5 tis proti)
- První konzul jmenuje zbylé konzuly a Státní radu, Státní rada předkládá zákony

První císařství (1804-14, 1815)

- Potvrzeno referendem (3 521 675 : 2579)
- Fakticky diktatura pod kontrolou císaře
- Během stodenního císařství podniknuty kroky k vytvoření dvoukomorového parlamentu

Restaurace Bourbonů (1814-30)

- Král jmenuje a odvolává ministry
- Ministři odpovědní panovníkovi, kontrola parlamentu omezena na trestní odpovědnost ministrů před Komorou pairů (dědičně jmenovaných králem)
- Pokus Karla X. o prosazení antiliberálních zákonů (král měl právo vydávat ordonance v zájmu národní bezpečnosti) v roce 1830 vede k revoluci

Červencová monarchie (1830-48)

- Ludvík Filip Orleánský (Orleánská větev od Filipa, mladšího syna Ludvíka XIII.)
- Nadále omezené volební právo (byť dvojnásobek voličů proti předchozímu stavu), posílení Poslanecké sněmovny
- Král se snaží kontrolovat vládu pomocí jmenování nesourodého kabinetu složeného z různých osobností

Druhá republika (1848-52)

- Hlavou státu přímo volený prezident (74,44 % pro Ludvíka Napoleona)
- Prezident Ludvík Napoleon (synovec Napoleona I.) se neúspěšně střetá s parlamentem omezujícím fakticky volební právo a dostává se tak do pozice ochránce lidu
- Převrat 2. prosince 1851, referendum 1852 mění systém na císařství (7 824 189 : 253 145)

Druhé císařství (1852-70)

- Císař se opakovaně odvolává na legitimitu získanou rozhodnutím lidu
- Má neomezenou možnost obracet se na lid s vyhlášením referenda
- Parlament nejprve „degradován“ do role instituce pouze potvrzující zákony připravené císařem jmenovanou Státní radou
- Ke konci druhého císařství (1870) se ministři stávají opět odpovědní parlamentu

Třetí republika (1875-1940)

- Rozhodnutí o zavedení republiky v roce 1875 prosazeno v poměru 353:352 (nejednotnost monarchistů o osobě případného krále – Jindřich V. x Filip Orleánský); v té době byl prozatímním prezidentem monarchista maršál Mac Mahon
- Prezident volen na společném zasedání obou komor
- Postupně se v systému prosadí jasná převaha parlamentu, prezident musí souhlasit s rozhodnutím ministrů, kteří jsou odpovědni parlamentu, dolní komoru rozpouští jen se souhlasem Senátu
- 1924 donucen prezident Millerand k rezignaci po volebním vítězství levice v parlamentních volbách, neboť před nimi otevřeně podporoval pravici

Vichystická Francie (1940-44)

- Po prohrané válce s Německem parlament deleguje zákonodárnou moc na maršála Pétaina (právo vydávat dekrety vč. ústavních; parlament se může sejít jen s Pétainovým svolením)
- Pétain vládne do roku 1942 bez omezení, posléze je nucen spolupracovat s pronacistickým premiérem Lavalem

Čtvrtá republika (1946-58)

- Snaha o posílení předsedy vlády na úkor hlavy státu
- Prezident volen oběma komorami
- Faktická převaha parlamentu (vlády při neúspěchu svých návrhů odstupují na protest proti chování parlamentu)

Pátá republika (1958 -)

- Prezident 1958 zvolen speciálním shromážděním (přes 80 000 volitelů z řad volených zástupců), posléze referendem prosazena přímá volba
- Klíčový hráč v systému vyjma fází tzv. kohabitace
- Snadné rozpouštění Národního shromáždění (pouze po konzultaci s předsedy obou komor a minimálně rok od předčasných voleb)
- Předseda vlády jako „obětní beránek“

Kohabitatione

- 1986-88 – Mitterand x Chirac
- 1993-95 – Mitterand x Balladur
- 1997-2002 – Chirac x Jospin
- Od roku 2002 sjednoceno volební období prezidenta a Národního shromáždění

Rozpuštění parlamentu

- 1962 rozpuštěno Národní shromáždění, protože se postavilo proti Pompidouově vládě
- 1968 předčasnými volbami řešena politická krize
- 1981 Mitterand po prezidentských volbách rozpustil AN zvolené 1978 → levicová většina
- 1988 opět Mitterand → konec první kohabitace
- 1997 se předčasnými volbami neúspěšně pokusil zabránit kohabitaci Chirac

Konec předsedů vlád mimo volby

- De Gaulle: 1x (+ 1 vláda se stejným premiérem)
- Pompidou: 1x
- Giscard d'Estaing: 1x (+ 1 stejný premiér)
- Mitterand I.: 1x (+ 1 stejný premiér)
- Mitterand II.: 2x
- Chirac I.: x (+ 1 stejný premiér)
- Chirac II.: 1x (+ 1 stejný premiér)
- Sarkozy: x (+ 1 stejný premiér)
- Hollande: 2x (+ 1 stejný premiér)
- Macron: 1x

Pozn.: nepočítána fáze mezi prezidentskými volbami (nový prezident si vybere premiéra) a parlamentními volbami (stejný premiér, ale formálně nová vláda)